

BİLGİSAYAR DESTEKLİ KONFERANS (BDK)

Yrd.Doç.Dr.Emin Doğan AYDIN
Marmara Ün. İletişim Fakültesi
Öğretim Üyesi

Başarılı teknolojik değerlendirmeler, birçok değişik uzman yargılarının ve subjektif değerlendirmelerin birikimini, birbirine eklemlenmesini ve birleşimlerini talep etmektedir. Bunlar, organize teknik değerlendirmeye girer. Birbirinden mekan olarak uzakta farklı disiplinlerdeki fikir ayrılığı taşıyan kişilerin yoğunlaştırılması ortak konuya ayırdıkları sınırlı az zaman vb. gibi sorunların olması kaçınılmazdır. (AYDIN, E.D., Bilgi Bilimi ve Kitle İletişimi, 1989, s.162-168) Bu yazıda, bu hususları tartışmak için yüzyüze grup toplantılarının standart yaklaşımı kullanılarak, bazı tuzaklar aydınlanacak ve daha çok yapılaşmış çerçeveler sağlayan özellikle bilgisayar ile konferans ve karar verme sistemleri ya da alternatif sistemler üzerinde yoğunlaşacaktır.

Teknoloji değerlendirmesi yani, yeni bir teknolojinin topluma sunulmasının ya da yaygın ve yoğun olarak yeni bir teknolojinin gelişiminin ekonomik, sosyal, çevresel, kurumsal ve diğer sonuçlarının tüm alanlarını sistematik olarak değerlendirilmesi, tanımı, araştırılması çalışmaları politikalarına uygulanan bir terimdir.

Potansiyel etkilerinin araştırılması ve tanımına katkısı olması gereken tüm uzmanlar diğer disiplinlerdeki uzmanların paylaşamayacakları bir ilgi setine sahiptirler. Teknoloji değerlendirmesinde uzmanlaşmış ve paylaşılabilen bilgilere rağmen; teknoloji değerlendirmesi yapmak için en iyi imteod önemli konularda etkilerine göre teknoloji değerlendirmesinin ne olması gerektiği görüşüyle çatışan değişik katılımı birleştirmek ve birbirleriyle konuşturmaya çalıştırmak gerekmektedir. Özellikle bir sosyal bilimci, doğa bilimcisi, mühendis gibi disiplinlerarası çalışma grubunu içerirse daha istekli olur. Örneğin; teknolojik tahmin ve sosyal değişim ile ilgili son konuların özellikleri, teknoloji filozoflarıenryk Skolimowski ve Joseph Coates arasındaki bir ateşli görüş alışverişidir. Skolimowski'ye göre; (Skolomowski, 1976, s.421-423)

- 1- Gerçek teknoloji değerlemesi bir sosyo-moral yansıma biçimidir ve olmalıdır.
- 2- Teknoloji değerlemesi teknolojik proje ve sürecin çok yetersiz ve çok benzer bir eğilimine sahip olan mevcut teknolojiyi kıran teknokratlarca yerine getirilmelidir.
- 3- Nicel bakış açısıyla değerlendirme daha tatminkar, sosyal bakış açısıyla değerlendirme daha az değerli olacaktır.

Coates, Skolimowski'nin yazısını mantıksız, tek düze ve dengesiz bulmuştur. Daha da ileri giderek, filozofun teknoloji değerlendirmesindeki görüşünün tersini iddia etmiştir. Teknolojinin değerlendirilmesinde gerçek uzmanlık sosyal ve ahlakiliktir. Teknik uzman bu konulara girerek, deneysel bir kanıt ve önemli sosyal ve ahlaki tartışmalara örnek olmuştur. (Coates, 1976, s.432-434)

Skolimowski, Coates'in görüşünü kısır, saygısız, verimsiz olarak cevapladı. (Skolimowski, 1976, s.435) Burada bizim niyetimiz teknoloji değerlemesinin ne demek olduğunu dikkate almak değildir. Farklı görüşler olması sürpriz değildir. Her iki filozof arasında metodolojik süreç açısından farklılıklar olmasına karşın, ulaşılabilecek gerekliliklerin neler olduğu konusunda anlaşma bile vardır. Ayrıca, yapılan tartışma ve farklılıklar konusunda iki görüş eğilimi vardır. Biri sosyal teknoloji ima eden sağlık koruma,

doiğeri insanların katıldığı çalışma süreçleri üzerinde gelişen bir vurgudur. Bundan dolayı teknoloji değerlendirmesi ile ilgili olarak hangi soru sorulması gerektiği, onlara nasıl cevap verilmesi gerektiği. kamu temsilinde olduğu gibi "yumuşak" ve "sert" bilimi içermesi, farklı profesyonel geçmişleri biçiminde algılamada grup farklılıkları arasında hesap yapabiliriz.

Polemik gibi temesille elde edilen bir teknoloji değerlendirme yapmayı elde etmek yüzyüze toplantılardaki görüş açıyla çelişir. Genelde insanlar muhtemelen bir uzmanın ne söylediğini anlamazlar ve uzmanın entellektüelliğinin ikinci niteliği olduğunu bilmezler. En kötü durumlarda yüzyüze görüşmeler muhtemelen duygusallığın ters etkisiyle dejenere edilir. "Bu senin uzmanın, bu benim uzmanım gibi" (Hammond ve Adelman, Science, 22 Ekim 1976) Katılanlar önemli faktörlerin neler olduğu konusunda genel bir anlaşmaya varamazlar.

Bu faktörleri konusunda temel bir uzlaşma ulaşarak araştırmak ve değerlendirmede objektif adımlar atmakta yarar vardır. Hatta en iyi durumlarda, iletişim ve karar verme yapılarında, yüzyüze görüşmelere olan güven teknoloji değerlendirmesine zarar vermektedir.

YÜZYÜZE GÖRÜŞMELERİN DEZAVANTAJLARI

1- KATILIMIN YETERSİZLİĞİ: Katılımın yetersizliğine yönelik eğilimler kısa dönemde grubun sosyal organizasyonu üzerinde kümalatif etkiye sahiptir. İlk konuşma yapan saygınlık kurar. Sorun çözmenin kabulünü elde etmenin başarısı, aynısını daha fazla yapacak başarılı insana yönelmesine yol açar.... (Willard ve Strotbeck, 1972)

Diğer bir görüşle, biz bütün uzmanlarımızı yüzyüze getirirsek, muhtemelen katılanlardan bir veya ikisinin kişisel özellikleri diğerleriyle tartışma ve kararı baskı altına almaya çalışacaktır. Bu eşit ağırlığı, ilgi ve uzmanların tersliğinin dikkate alınmasının eşit ifadesini önler ve herbiri bir veya iki katılımca tarafından temsil edilir.

2- STATÜ ETKİSİ VE UYUMA DOĞRU EĞİLİM: Solomon Asch'in yaptığı meşhur otokinetik etkiler üzerindeki deneyinde olduğu gibi, sosyal psikologlar, bazı grup üyelerinin bir yargı ve görüş belirtip diğerlerinin onunla hareket ettiklerini, onların grup yargılarının yanlışlığı konusundaki kendi yargılarının birşeyler sözlemesinin onları pek ilgilendirmediğini biliyorlar. (Bales,1955) Bu olayın diğer bir cephesi, gruptaki yüzyüzelikte iki kez anlaşmazlık biçiminde anlaşma ifade ediliyor. Yani grup uzun zaman aynı şeyi izliyor. Daha ziyade alternatif olanlar araştırıyor. Üyeler arasında statü, perstij ve rütbe farkları olduğunda, bu süreç içinde bir grubun birinin yargısına dayalı olarak gidilecek bir durum yaratma eğilimindedir. Bu yargının doğruluğuna ve yanlışlığına bakılmamaktadır. (Torrance, 1954)

3- SAAT: Sosyal ve psikolojik olarak yüzyüze grupta bir problemin tartışılmasında süre uzunluğu konusunda sınırlamalar vardır. Hiçbir toplantı yemek arası verilmeden, üç saatten uzun olamaz. Katılanların çoğu, düşündükleri konu üzerinde yoğunlaşır. Oturum sonunda muhtemelen az bir fikir elde ederler.

4- TOPLANTIYI DÜZENLEMENİN GÜÇLÜLÜĞÜ VE MASRAFLARI: Disiplinlerarası bir teknoloji değerlendirmesinde olduğu gibi karar verme sürecine oldukça farklı ve uzak konumlardan katıldığında uçak, barınma, beslenme masrafları oldukça fazladır. Projenin danışmanı olarak uzmanların ayrıca aynı zamanda hazır bulunma problemleri vardır. Teknoloji değerlendirme panelinde hizmet vermenin önceliği o kadar

yüksek değildir. Çünkü geçicidir. Part-time projeler onların mesleki ilgi ve itibarlarının merkezi değildir. Önceden yerleştirmeksizin nitelikli insanları aynı zamanda sık sık istihdam edebilmek mümkün değildir.

ALTERNATİFLER: İLETİŞİM SÜRECİNİN YAPILAŞMASI

Yüzyüze görüşmede kullanılan üç tür alternatif vardır. Bunlardan birincisi katılım eşitliğini artırmak, görüş ve fikir sayısını maksimize etmek, birinin kendi düşüncesiyle hareket etmekten ziyade grubun düşüncesiyle hareket etmesi eğilimini minimize etmek şeklinde toplantıları yapılaştırmak. unun bir şekil Nominal Grup Teknikleridir. Nominal Grup Toplantısında, bireyler fiziksel olarak yerlerini alırlar ancak onlar toplanının ilk bölümünde konuşmazlar. Problem koordinatör tarafından açıklanır. Ondan sonra yirmi dakikada herbir kişi özel düşüncelerini yazılı olarak kaydeder ve daha sonra geliştirdiği fikirleri açıklar. Normal tartışmalar yapılır. Bunu yazılı olarak alınan kararların kaydedilmesinde ya da rübe sırasının seçiminde oy verme işlemi izler.

Böylece grup kararı yaratılmış olur. Bununla birlikte bu yüzyüze görüşme yapısı, üç dört ve daha fazla şekilde problemin (zamanların ve zaman baskısı problemlerini) listelenmesini korumaz. (Van de Ven, 1974, s.2)

BİLGİSAYAR DESTEKLİ KONFERANS (BDK) VERME:

Bu sistem, coğrafi olarak dağılan insan grupları arasında iletişimi sağlamak ve yapılaştırmak amacıyla, depo edilmiş bilgileri ve bilgisayarın kapasitesinin işlevini kullanır. Katılmak için herkes, yazıcısı olan terminaline oturur. Bilgisayar herbir tartışmanın girdilerini depo eder ve herbir katılımcının terminaline bilgiler ulaştığında, bu bilgiler basılır.

Bilim ve mühendislik alanında toplam bir iletişim sağlamak için (amacıyla) tasarlanmış böyle bir sistem; dört farklı iletişim yeteneğine sahip olabilir:

MESAJ VERME: Bireylerin iletişim teatisi için özel bir alandır. Özel mesajlar adresi verilen bireyler için verilir ve zamanında göndericiye teyit edilir ve ondan sonra bilgisayardan çıkartılır.

KONFERANS VERME: Bir genel konuda fikirlerin ve bilgilerin kaydedilmesi ve teatisi için bir birey grubu için genel alandır. Yani görüş teatisine katılan insanların aynı zamanda sistemde olmaları söz konusudur, ya da "eş zamanlı olmayan" anlamda güvenilirliklerine göre materyaller girilir ve çağrılır. Bu konferanslar bir hafta veya bir ay süreli olabilir. Her zaman bir üye tartışmaya katılır ve giriş yapılmış olur.

DEFTER: Mektup kullanımı açısından materyal kompozisyonu için kişisel bir alandır. Defterler sisteminin diğer parçalarına girdi biçiminde daha sonra transfer edilen materyallerin gözden geçirilmesi ve oluşturulmasında kullanılabilir. Birisi diğerlerinin okuması, yazması amacıyla sayfalar açabilir.

BÜLTEN: Raporların ve haber mektuplarının yazılması hususlarında basılmak üzere "genel bir kamu alanıdır". Bu bilimsel yazılarda, toplantı açıklamalarında, basılan gazetelere gecikmeksizin giren, ilgilenen grup üyelerinin ilgilendikleri olayların içeriğini sağlayan küçük bir gazete şeklinde algılanabilir. (AYDIN, E.D., Tele İşlem - Veri İletişimi, 1989, s.10-16)

Ayrıca sistem aşağıdaki özellikleri sağlar:

- 1- Bir adres rehberi grup ve üyelerin tamamını listeler ve tanımlar.
- 2- Girmek ve baskı almak açısından; güçlü bir yazım sistemi izin verir.
- 3- Konferans girdileri değişik şekillerde gözden geçirmek açısından araştırılır ve çağrılır. Bunlar konu, yazar, giriş tarihi ya da kalemlerdeki giriş tarihindeki daha önceki bir kalemle birleşir.
- 4- Mesaj ve konferans girişleri yazar adıyla işaretlenebilir.
- 5- Önerilen ölçülerle (güvenirlilik, uygunluk, olasılık) herhangi bir amaç için, "evet-hayır" biçiminde biçimsel bir oylama yapılabilir.

Coğrafi olarak dağılmış mühendis ve bilim adamlarının çalıştıklarını araştırma problemleri hakkında hızlı bilgi alışverişini sağlar. Esnekliği maksimize etmek, kullanıcının kullanımını kolaylaştırmak, bilgisayar zamanına göre daha çok verimliliği arttırmak amacıyla tasarlanabilir. Sistem böylece bölümlere ayrılır. Kullanıcı, sistemle ilk kez birleştiğinde bülten, konferans ve mesaj kullanımını verimli yapabilir ve ihtiyaç doğduğunda daha fazla gelişmiş özelliklerini öğrenebilir. Herhangi bir şekilde sisteme zarar verildiğinde kullanıcı hiçbir şey yapamaz, vazgeçebilir de.

- Hata yapılırsa, yeniden denenmesi istenir. Sağlanan birkaç tarzda karşılıklı etkileşim vardır. Deneyimli kullanıcı açısından birinin sahip olduğu komutların depo edilmesi, yazılması basit olarak "menü"de sıralanır. Yüzyüze gelmenin verdiği gibi, bilgisayarlı konferans sisteminin ürettiği şekiller vardır. Bir insanın daha az baskı eğilimi vardır. Gruptaki en yüksek rütbeli kişi gibi. Hem anonimliğin mümkün olmasından dolayı ve hem de bir kişinin hazır olduğunda düşündüğü konu hakkında yapacağı katkıdan dolayı bu böyle olmaktadır.

Teknoloji değerlendirmesi bilgisayarlı konferans problemleri özetleri ve her bir aşamada değişik önerileri birleştirerek kullanan kuvvetli ölçülerle elde tutulur ve her bir aşamada uygun zamanlarda oylama istenilebilir.

Bu iletişim yapısıyla, diğer bir deyişle bir teknolojik değerlendirme projesi Coates'in bilim adamlığı, Skolimowski'nin insanlığı gibi katılanların sosyal değer yargıları ve analitik teknik yargılarıyla birleşebilir.

Bilgisayarlı konferans vermede mevcut teknoloji değerlendirme projelerinde kullanılan başlıca iletişim aracı, çevresel eğitim için yeni teknolojik yardımın değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla tutucu organizasyonlar şeklinde kamu menfaat gruplarının temsili, çevresel eğitim uzmanlıkları, toprak kimyası gibi konularda çevrecilik görüşü ve uzmanlığının kullanılmaya çalışılmasıyla ilgilenebilir. Başlangıçta yüzyüze toplantılar kullanılır. Kokteyl saatlerinde katılanlar bildiklerini diğerlerine aktarırlar, proje gruplarının arasındaki alt gruplar 6 veya 3 aylık sürelerde "yüzyüze toplantı" yapacaklardır. Burada bundan bahsetmenin nedeni, teknoloji değerlendirmelerinde bilgisayarlı konferans salt öneri olarak geliştirmemizdir. Özellikle ileride neler olacağını bilmeyeceklerse sosyalleştirmenin denleştirilmesi bilgisayarlı konferans sistemi ile yapılırken, birinin diğerinin ne bildiği öğrenme sürecine yüzyüze ilişkilerin resmi olmayan toplantılar süresinde bu araçla ulaşılması zordur. Sosyal psikolojide buna "kahve ve bisküvi" problemi denir. Bilgisayarlı konferans sistemi üzerindeki bu sınırlamaların üstesinden gelinebilmesi için yazarak ve okuyarak konu konferansları yapılmalıdır. Kısa konuşmalarla ve özel mesajlarla sosyalleştirme böyle yapılabilir. Bununla birlikte yeni bir sosyalleşme şekli, ya da kişiler arasında kısa konuşmalar geliştirilebilir.

Zamanla teknoloji değerlemesinin yüzyüze ilişkilerle desteklenmiş bilgisayarlı konferans sistemiyle yapılmasını öneriyoruz. Bilgisayarlı konferans sistemi sadece önemli tartışma ve kararlarda kullanılmaz, yüzyüze toplantıların günlük gündemlerini de oluşturur. Bundan dolayı şu üç şey sağlandığında mümkün olduğu kadar verimli kullanılır: Birincisi, projenin başında, diğeri tartışmanın sonunda ve üçüncüsü sonuç raporu ve önerilerin gözden geçirilmesinde.

Coğrafi olarak dağılmış ekip çalışmasını birleştirmek, seyahatle desteklemek, mektup ve telefon gibi genel iletişim araçlarının mevcut kullanımıyla kullanmak güçtür. Konferans sistemi teknoloji değerlendirmesi çalışmaları, araştırmalar, yönetim projeleri ve model kurmalarında yardımcı olur. Bu sistemin verimli kullanılmasında gruplar 35-40 kişiyi geçmemelidir.

BDK'da teknoloji değerlendirmesinin yürütülmesi ile özdeş altı aşama ve alanı içerir:

- 1- Konuların formüle edilmesi. Hangi konuların tüm yansımalarının göz önüne alınacağı? Nasıl belirtileceği ve ifade edileceği? (Bilimsel düşünceleri keşfetmek gibi..)
- 2- Teknolojik ve bilimsel gerçeklerin ortaya konması. Hangi teknik uzman değişik görüşlerin muhtemel sonuçlarını ortaya koyarak bize söyleyecek? (Otomasyon gibi..)
- 3- Öncelikle değerlerin ortaya konması. Değişik sonuçların hangileri makul olup olmayacak? (Nüfusun gelişmesi gibi..)
- 4- Konuların ve yansımalarının başlangıç durumlarının belirlenmesi: Muhtemel sonuç için hangi politika ve çözümler herkes tarafından kabul edilemeyecek şekilde zaten reddedilmiş bulunuyor. Hangileri üzerinde anlaşılıyor? Hangileri üzerinde anlaşamıyor? (İlerleme alanı gibi..)
- 5- Anlaşmazlıkların nedenlerinin araştırılması ve elde edilmesi. Hangi varsayımlar, görüşler, olaylar ilgili pozisyonları destekleyici olarak kullanılmaktadır? (Savaş olasılığı ve önlenmesi gibi..)
- 6- Anlaşmazlık olan görüşlerin yeniden değerlendirilmesi, karşı görüş ve nedenlerinin dikkate alınması. (Geleceğin silah sistemleri ve önlenmesi gibi..)

Bilgisayar destekli konferans raund yapısında bazı katı sınırlamalar görülebilir. Bunlar değişik konular üzerinde doğar ve sıralanır.

ÖZET VE SONUÇ

Teknoloji değerlendirmesi farklı türdeki uzman ve menfaat gruplarının ters görüş ve bilgilerini de elde etmeyi gerektirir. Bu muhtemelen teknoloji değerlendirme projelerinin mümkün olduğu kadar verimli ve etkin olmasında değişik katılımcılar arasında iletişim yapısı probleminde yoğunlaşır. Bilindiği gibi; Kuzey Avrupa ve ABD'de bilgisayar destekli konferans sistemi ve sürecinin tek başına ya da belirli bir projeye uyumu, yüzyüze toplantılar gibi geleneksel yapılaşmamış iletişim biçimleri üzerindeki güvenden daha çok önerilmektedir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

Aydın, Emin D.; "Bilgi Bilim ve Kitle İletişimi." EDA Bilişim Özel Eğitim ve Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Aydın, Emin D.; "Tele İşlem - Veri İletişimi". EDA Bilişim Özel Eğitim ve Yayıncılık,

İstanbul, 1989.

Bales, Robert F.; "How People Interact in Conference." Scientific American. 192, 3:31-35, 1955.

Coates, Joseph F.; (Responses to Professor Skolimowski). Technological Forecasting and Social Change, 8, 432-435, 1970.

Dunnette, M.; "Are meetings any Good for Problem solving?". Personnel Administration (Mart/nisan: 12-29), 1964.

Hammond, Kenneth R. and Leonard Adelman: "Science, Values, and Human Judgement." Science 194 (Ekim 22): 389-395, 1976.

Skolimowski, Henryk; "Technology Assessment in a Sharp Social Focus." Technological Forecasting and Social Change, 8, 421-425, 1976a.

"Where the Technicians Fear to Tread: A Rebuttal." Technological Forecasting and Social Change, 8, 40 435-438, 1976b.

Taylor, D.W.D.C. Berry and C.H. Block; "Does Group Participation when Using Brainstorming Facilitate or Inhibit Creative Thinking?" Administrative Science Change, 2,2,1958.

Van de Ven, Andrew; Group Decision making and Effectiveness: An Experimental Study. Kent, Ohio: Kent State University Press, 1974.

Willard, Don and Fred L. Strotbeck; "Latency of Verbal Response and Participation in Small Groups" Sociometry: 161-175, 1972.